

2.4 Risicokaart Financiële verslaggeving en accountantsorganisaties

Gelijke en correcte informatie voor marktdeelnemers is een cruciale voorwaarde voor eerlijke en transparante financiële markten. Daarom houdt de AFM toezicht op (niet-)financiële verslaggeving en de controle daarop door accountantsorganisaties. Voor de beschikbaarheid van juiste informatie in de markt is het functioneren van deze keten van cruciaal belang. De gecontroleerde instelling rapporteert over haar financiële en niet-financiële prestaties en de accountant biedt hier zekerheid op met de controleverklaring. Als er fouten optreden in deze keten kan dat leiden tot een gebrek aan informatie, foutieve informatie of minder vertrouwen in die informatie, door eindgebruikers die daarop hun beleggingsbeslissingen baseren. Dit kan leiden tot verkeerde beleggingsbeslissingen of, in een uiterst geval, financiële schade door fraude met (niet-)financiële verslaggeving.

Accountancysector en het toezicht zitten in een veranderingsproces. De accountancysector en het toezicht zitten middenin een veranderingsproces. Er zijn kwartiermakers benoemd om de opvolging aan te jagen van de aanbevelingen die zijn gedaan in de CTA- en MCA-rapporten. Daarnaast is in de zomer van 2021 een wetgevingsvoorstel geconsulteerd met maatregelen om de kwaliteit van de wettelijke controle duurzaam te verbeteren. De geïdentificeerde risico's in de risicokaart moeten worden gelezen tegen de achtergrond van dit veranderingsproces. Daarnaast heeft de accountancysector te maken met veranderingen zoals die in de omgevingsanalyse en in deze paragraaf worden toegelicht. De combinatie hiervan maakt dat de aandacht in de sector verdeeld moet worden over veel gelijktijdige veranderingen.

De veranderingen in de sector hebben grote invloed op hoe de risicokaart zich in de komende tijd ontwikkelt. Met name met betrekking tot niet-OOB-accountantsorganisaties kunnen de risico's die de AFM in beeld heeft wijzigen in de komende tijd. De AFM bereidt zich momenteel voor om direct toezicht te houden op dit segment vanaf januari 2022. Naarmate de AFM

beter zicht krijgt op deze markt, krijgt zij een beter beeld van de risico's en kan zij naar de toekomst toe gericht aangeven waar zij de aandacht op zal vestigen.

De coronacrisis maakt het afgelopen jaar een bijzonder jaar voor de (niet-) financiële verslaggeving en controle. Veel bedrijven hebben vanwege wisselingen in de coronamaatregelen (zowel de contactbeperkende maatregelen als de financiële steunmaatregelen) te maken met sterke schommelingen in de bezetting en de omzet. Dit maakt bijvoorbeeld de waardering van assets, waarvan de waarde afhangt van de bezettingsgraad, ingewikkeld. De economische druk in combinatie met grotere onzekerheid over de cijfers zorgt ook voor een verhoogd risico op fraude.

Digitalisering verandert de aard van de gecontroleerde onderneming, waar de verslaggeving en de controle zich aan moeten aanpassen. Een toenemende digitale bedrijfsvoering maakt bijvoorbeeld *real-time reporting* mogelijk en maakt data beschikbaar naast de formele verslaggeving die inzicht biedt in de prestaties van de onderneming. We zien ook een toenemend belang van *intangible assets* (zoals intellectueel eigendom), die lastig kunnen zijn om financieel te waarderen. Deze verschuivingen en rapportagemogelijkheden zetten de relevantie van traditionele verslaggeving en de accountantscontrole op de langere termijn onder druk.

Ook accountantsorganisaties zelf veranderen als gevolg van digitalisering. Net als in andere sectoren wordt ook in de accountancysector in grotere mate gebruikgemaakt van technologie en data, in het geval van accountantsorganisaties bijvoorbeeld om controlewerkzaamheden uit te voeren. Dit kan de kwaliteit van de controle verhogen, maar leidt ook tot vraagstukken met betrekking tot de betrouwbaarheid van deze technieken, de beheersing van de IT-omgeving en de gevoeligheid voor cybercriminaliteit.

Het belang van niet-financiële verslaggeving neemt toe. De huidige wet- en regelgeving is gericht op de betrouwbaarheid van financiële verslaggeving. Er spelen echter steeds meer factoren een rol bij het waarden van de prestaties van de onderneming. De niet-financiële prestaties springen het meest in het oog. Beleggers vinden het belangrijk hoe duurzaam een onderneming is en duurzaamheidsprestaties zijn een belangrijk onderdeel van het bepalen van de waarde van een onderneming op lange termijn.

In reactie op deze veranderingen zijn er nieuwe regels en standaarden in ontwikkeling om de veranderingen in goede banen te leiden. Met name op het gebied van niet-financiële informatie is veel wetgeving in aantocht of al van kracht om de verslaggeving hierover te standaardiseren en zo bruikbaar te maken voor de eindgebruiker. Andere initiatieven zijn het gebruik van standaarden om digitale verslaggeving mogelijk te maken (XBRL) en doorlopende wijzigingen in internationale verslaggevingsstandaarden. Hoewel deze veranderingen bedoeld zijn om de verslaggeving betrouwbaarder en relevanter te maken, kennen deze ook het risico op onjuiste toepassing. De AFM heeft hier daarom aandacht voor in het toezicht.

Een doorlopende zorg is de betrokkenheid van accountantsorganisaties bij integriteitsincidenten bij hun controlecliënten. Dit risico wordt mede veroorzaakt door het gunstige fiscale vestigingsklimaat in Nederland, dat bedrijven uit het buitenland met beperkte *substance* en/of verhoogde integriteitsrisico's aantrekt. Het risico op integriteitsincidenten is het meest zichtbaar bij een groot incident, zoals vorig jaar bij Wirecard in Duitsland. De AFM ziet toenemende aandacht hiervoor bij accountantsorganisaties. Dit kan ertoe leiden dat cliënten met een verhoogd integriteitsrisico bij de grotere accountantsorganisaties vaker geweigerd worden, en vervolgens terecht komen bij kleinere accountantsorganisaties. In samenhang met de komst van het niet-OOB-segment onder direct AFM-toezicht, heeft de AFM hier extra aandacht voor.

Risicokaart Financiële verslaggeving en accountantsorganisaties

#	Trefwoorden	Specifiek risico	Drijvers	Belang
1	Nieuwe eisen verslaggeving	Samenkomst van nieuwe initiatieven (internationale verslaggevingsstandaarden IFRS, XBRL, niet-financiële informatie) en ontwikkelingen op langere termijn (<i>realtime</i> reporting, connectiviteit van verslagen) verhogen (tijdelijk) de kans op fouten in (niet-)financiële verslaggeving, met beperkte, negatieve doorwerking op de eindgebruiker en marktvertrouwen.	<ul style="list-style-type: none"> Margedruk Opkomst passief beleggen Digitalisering Uitbesteding 	● ↗
2	Fraude bij ondernemingen	Verhoogde kans op incidentele, majeure fraude met (niet-)financiële verslaggeving door economische druk (coronacrisis, wegvallen staatssteun) en onzekerheid. Dit zou directe schade voor beleggers betekenen en een negatief uitstralings-effect op de werking van de financiële markten hebben. Tegelijk is er meer aandacht voor fraude en (dis)continuïteit in de verslaggevingsketen.	<ul style="list-style-type: none"> Economische ontwikkeling 	● ↗
3	Relevantie en scope verslaggeving en controle	Toenemend belang van niet-financiële informatie (duurzaamheid), <i>intangible assets</i> , APM, ICS, cyberrisico, etc waar niet verplicht en gestandaardiseerd over gerapporteerd wordt. Hierdoor verandert de informatiepositie van beleggers, aandeelhouders en schuldeisers. Er ontstaan ook andere kanalen om aan informatie over de onderneming te komen. Om in de informatiebehoefte van beleggers te blijven voorzien moet de scope van de verslaggeving en de accountantscontrole steeds breder worden.	<ul style="list-style-type: none"> Wetgeving Digitalisering Duurzaamheid 	● ↗
4	Marktstructuur	In de structuur van de accountancysector kunnen mogelijke negatieve prikkels zitten die een belemmering vormen voor de duurzame borging van een hoge kwaliteit van wettelijke controles. De kwartiermakers die zijn aangesteld door de minister van Financiën experimenteren momenteel met alternatieve structuurmodellen. Het is op dit moment nog niet te zeggen hoe deze zullen uitpakken.	<ul style="list-style-type: none"> Wetgeving Marktstructuur 	● ↗
5	Beheersing bedrijfsvoering	Accountantsorganisaties maken meer gebruik van technologie en data om de kwaliteit van wettelijke controles te monitoren en voor de uitvoering van de controles zelf. De betrouwbaarheid van dergelijke data, de beheersing van deze nieuwe technieken en de beheersing van de IT-omgeving door accountantsorganisaties is niet gegarandeerd. De toename in gebruik van dergelijke instrumenten en de toenemende complexiteit vereist specifieke expertise. Als deze niet aanwezig is, bestaat er een risico dat technologie niet juist wordt toegepast.	<ul style="list-style-type: none"> Digitalisering 	● ↗

LEGENDA

- zeer hoog
- hoog
- verhoogd
- laag

- ↗ toename
- ↔ gelijkblijvend
- ↘ afname

Risicokaart Financiële verslaggeving en accountantsorganisaties

#	Trefwoorden	Specifiek risico	Drijvers	Belang
6	Integriteit	Integriteitsincidenten bij accountantsorganisaties, zoals betrokkenheid bij corruptie van controlecliënten, door o.a. internationalisering en het (fiscale) vestigingsklimaat van Nederland. Deze omgeving trekt controlecliënten aan met verhoogde integriteitsrisico's. Tegelijk is er toenemende aandacht hiervoor bij accountantsorganisaties, waardoor een verschuiving van deze partijen met verhoogd risico plaatsvindt van grotere accountantsorganisaties naar kleinere.	<ul style="list-style-type: none">• Wetgeving• Ontwikkeling markt	● 📌

LEGENDA

- zeer hoog
- hoog
- verhoogd
- laag
- toename
- ➡ gelijkblijvend
- afname

Uitgelicht risico: 'Relevantie en scope verslaggeving en controle'

Box 6 Relevantie van financiële verslaggeving en controle

De manier waarop een onderneming waarde creëert is aan het veranderen. Het begrip van waardecreatie wordt breder, waarmee het naast economische waarde ook ecologische en sociale waarde gaat omvatten. In de 'nieuwe' economie is meer aandacht voor de ecologische voetafdruk van ondernemingen en behoren software, patenten en onderzoek in toenemende mate tot de kernactiviteiten van ondernemingen. Hierdoor spelen duurzaamheidsprestaties en immateriële activa zoals intellectueel eigendom een toenemende rol bij het waarderen van de prestaties van de onderneming. Hierbij winnen ook nieuwe risico's aan relevantie, zoals duurzaamheids- en cyberincidenten.

De informatiebehoefte van de eindgebruiker wordt breder, wat impact heeft op de verslaggeving van ondernemingen.

Verslaggeving leunt van oudsher in belangrijke mate op (harde) financiële cijfers, maar zaken als duurzaamheidsprestaties en intellectueel eigendom zijn lastig om in financiële zin te waarderen. De traditionele jaarrekening voldoet hiermee mogelijk niet meer aan de behoefte van de eindgebruiker. Enerzijds zien we hierdoor dat financiële verslaggeving wordt uitgebreid met bijvoorbeeld niet-financiële informatie. Anderzijds zien we naast de financiële verslaggeving aanvullende vormen van verslaggeving ontstaan, zoals aparte rapportages over specifieke duurzaamheids- (of andere ESG-) prestaties, cybersecurity of continuïteitsrisico's.

De verbreding van de scope van de verslaggeving gaat ook gepaard met risico's, vooral met betrekking tot de kwaliteit, vergelijkbaarheid en samenhang van informatie. Verslaggeving op het gebied van niet-financiële informatie is nog in ontwikkeling. Er zijn nog niet altijd standaarden, waardoor sprake kan zijn van verschillen in de beschikbaarheid, kwaliteit en vergelijkbaarheid van informatie. Bijvoorbeeld met betrekking tot duurzaamheid zijn er verschillen in definities die worden gehanteerd en de wijze waarop (en de mate waarin) ondernemingen daarover rapporteren. Dit kan het lastig maken om de waarde van de onderneming te bepalen en te vergelijken met andere ondernemingen. Ook ontbreekt vaak de link tussen financiële en niet-financiële informatie, waardoor het jaarverslag mogelijk een verzameling van losse rapportages wordt, waarin de samenhang en het overzicht van het totaal van de prestaties van de onderneming ontbreekt. Er is veel wetgeving in aantocht om de verslaggeving op diverse terreinen (w.o. duurzaamheid) te standaardiseren en zo bruikbaar te maken voor de eindgebruiker.

Naast de verbreding van de inhoud van de verslaggeving beïnvloedt technologische ontwikkeling ook de manier van verslaggeving en de uitvoering van de wettelijke controle. Een toenemende digitale bedrijfsvoering maakt andere manieren van verslaggeving mogelijk, zoals *realtime* reporting en het beschikbaar maken van data die inzicht bieden in de prestaties van de onderneming. Digitale mogelijkheden bieden accountants de kans om hun controle van het jaarverslag efficiënter en effectiever in te richten, onder andere door de toepassing van data-analyse. Door digitalisering ontstaan echter naast de formele verslaggeving ook andere informatiebronnen voor eindgebruikers die inzicht bieden in de prestaties van de onderneming, zoals sentimenten op sociale media of satellietbeelden van parkeerplaatsen om het aantal klanten van een supermarkt te bezien. Ook kan gedacht worden aan *distributed ledgers*, de techniek achter blockchain. Hiermee kunnen

eindgebruikers in theorie direct geverifieerde data inzien, zonder tussenkomst van een verifiërende partij.

De veranderingen in de verslaggeving vormen ook een uitdaging voor de wettelijke controle door accountants.

Net als de verslaggeving, is de wettelijke controle vooralsnog voornamelijk gericht op de financiële prestaties. De verbreding van de verslaggeving en de technologische veranderingen in de wijze van verslaggeving hebben ook hun weerslag op de wettelijke controle. Het doel en de doelgroep van een audit worden breder en de accountant zal mogelijk meer werk moeten verrichten op het gebied van niet-financiële informatie en IT-beheersing. Deze verschuivingen vinden bovendien plaats tegen de achtergrond van de bestaande uitdagingen, zoals het verhogen van de controlekwaliteit en meer aandacht voor fraude- en continuïteitsrisico's. Dit geeft ruimte aan nieuwe specialisaties binnen de accountancy, maar is ook een uitdaging voor de sector. Het is de vraag of accountantsorganisaties de aangewezen partij zijn om assurance te geven bij bijvoorbeeld CO₂-uitstoot en grondstofgebruik. Het is mogelijk dat andere, gespecialiseerde partijen, beter in staat zijn zekerheid te geven bij niet-financiële prestaties of IT-vraagstukken.